

BERG, GUSTAF

**Svensk biografutveckling och lagstiftning :
några inledningsord vid första
skandinaviska filmmannakongressen i
Stockholm 26 september 1919 / av Gustaf
Berg**

Stockholm : Sv. tr. a.-b.
1919

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

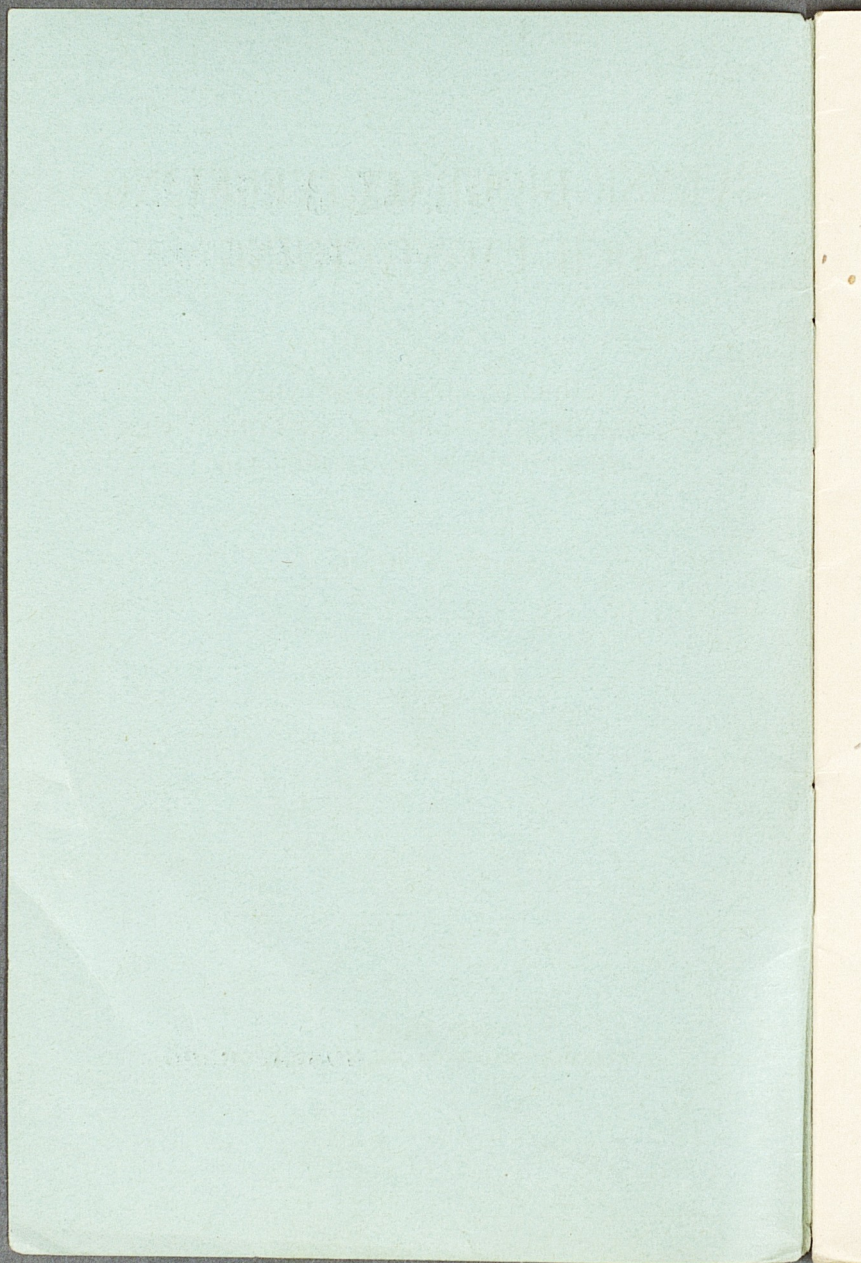
0

*Teater,
Biograf,
(Am)*
o

**SVENSK BIOGRAF-
UTVECKLING OCH LAGSTIFTNING**

AV

GUSTAF BERG.
—→

SVENSK BIOGRAFUTVECKLING OCH LAGSTIFTNING

NÅGRA INLEDNINGSORD VID
FÖRSTA SKANDINAVISKA FILMMANNAKONGRESSEN
I STOCKHOLM 26 SEPTEMBER 1919

AV

GUSTAF BERG

STOCKHOLM
SVENSKA TRYCKERIAKTIEBOLAGET, 1919

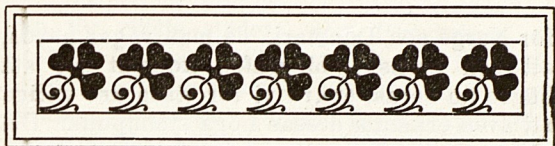

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. UNIVERSITY AVE.
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO

Ämnet för de inledningsord, med vilka det skulle vara min uppgift att söka få en diskussion till stånd rörande svenska biografförhållanden i jämförelse med de här representerade grannländernas, har formulerats så:

Svensk biografutveckling och lagstiftning.

Givetvis är det överflödigt att söka historiskt skärskåda biografens utveckling i vårt land. Dess början har ju hos oss varit densamma som överallt annorstädes och ligger ju inom de flestas hågkomst. Dess resultat, sådant det föreligger i våra dagar, torde också vara ganska väl känt även utanför vårt land. I allmänhet erkännes det villigt, att biografen nått en ovanligt hög standard i Sverige såväl i fråga om repertoar som med avseende på lokalernas beskaffenhet, musik, affischering o. s. v. Man begår ju icke någon oartighet mot de ärade representanterna

för Norge och Danmark, då man vågar hävda, att den svenska biografen kommit att stå högre än deras, ehuru vi för visso äro villiga att även erkänna dessas höga ståndpunkt. Det gäller ju endast ett erkänt faktum, att den svenska biografen liksom för övrigt den svenska filmen på sitt område nått så långt fram, som det över huvud taget varit möjligt att på ett par decenniers utvecklingstid nå, och vi skola här tillsammans söka finna någon eller några av de faktorer, på vilka denna utveckling grundar sig. Här anmäler sig då främst lagstiftningen. Icke så mycket därför, att hos oss någon speciell biograf- och filmlagstiftning skulle ha utbildats, som *i och för sig* vore ägnad att ställa oss framför andra, utan mera ur den synpunkten, att våra lagstiftningstraditioner och deras utformning för här ifrågavarande område i olikhet med grannländernas kommit att, enligt mitt sätt att se saken, *lägga mindre hinder i vägen* för utvecklingen än annorstädes, och i vissa hänseenden genom *tillämpningspraxis* kommit att befordra en gynnsam utveckling. När jag fattat ämnet på detta sätt, följer därav att jag i min framställning kommer att kasta en och annan jämförande sidoblick på motsvarande lagstiftning och lagtillämpning i Norge och Danmark.

När biografen spirade upp i vårt land, fanns på densamma endast en direkt tillämplig lagbestämmelse, nämligen § 13 i »Ordningsstad-

gan för rikets städer», som föreskriver, att »var och en, som vill giva offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konstledning, förevisa (djur) konststycke eller annat dylikt, hålla konsert eller eljest utföra musik, anställa maskerad, bal, lektuga eller andra nöjen» etc. etc., skall därom göra anmälan hos polismyndigheten och ställa sig polismyndighetens ordningsföreskrifter till efterrättelse. Om så fordrades, skulle också styrkas, att lokalen eller platsen för tillställningen vore av ägaren upplåten för ändamålet. Visade det sig, att anmäld tillställning åsyftade eller innebure något, som strede mot sedlighet eller allmän lag eller föranledde till svårare oordning, ägde polismyndigheten förbjuda dess förnyande. Detta var alltså kontentan av vad lagen hade att säga om biografföreställningar, när sådana först begynte förekomma, och är fortfarande, skulle man kunna säga, kontentan av vad den sedermera tillkomna biografförordningen innehåller.

Enligt sålunda lagfäst tradition gäller för vårt land beträffande rätten att utöva biografverksamhet väsentligen endast en formell anmälningsplikt, och tillstånd att anordna föreställningar kan näppeligen förvägras, där gällande ordningsskrifter uppfyllas. I Danmark har som bekant en alldeles motsatt tradition kommit att överflyttas på biografen, då där gällde koncessionstvång ifråga om tea-

terföreställningar, som per analogiam överslyttades på biografen, och ur denna traditionsolikhet torde en god del av olikheten i biografförhållandena i Sverige och Danmark kunna härledas. Näringsfriheten på området har i vårt land gynnat en konkurrens, som skaffat oss ett sexhundratal biografier — kanske till och med ännu flera — ja, måhända skaffat oss fler biografier än vi skulle önskat, men den har samtidigt framtvingit ett ständigt »följa med tiden», som föranlett utgallringar av olämpliga lokaler och deras ersättande med nya och ständigt tidsenligare, så att man även på ganska små platser här i landet i allmänhet kan bjuda publiken att se film av hög kvalitet i komfortabla och icke sällan verkligt eleganta bildteatrar. I Danmark — såväl som i Norge, där man likaledes har ett tillståndssystem med begränsat antal rättigheter och nu så gott som kommunalt monopol — ha innehavarna av en biograf rättighet icke på långt när känt sig i samma grad tvingade att med präktiga lokaler konkurrera om publikens ynnest och frekvens. Bortser man från en och annan ståtlig storstadsbiograf i grannländerna, ligger skillnaden i öppen dag till vårt systems förmån. Även om man kan förstå frestelsen för innehavaren av t. ex. en dansk biografkoncession att tycka »bra som det är», kan man dock icke utifrån sett undkomma den konklusionen, att det skulle vara sporrande för den

danska biografens utveckling, om koncessionssystemet upphävdes. Man kan icke alldeles undgå att förvåna sig över, att icke det danska facket i sin helhet, filmens *alla* intressegrupper inbegripna, skrider till livligare aktion för systemets raserande. Ty även om tillfälliga fördelar därmed skulle gå förlorade, får det väl anses otvivelaktigt, att en utveckling sådan som den svenska skulle vara att föredraga i längden. Att man i Norge, d. v. s. bland »fria» norska biograf- och filmmän, ingenting hellre önskar än att bli kvitt det kommunala monopolet såväl i fråga om biograf som film, är ju något lika självklart som att vi, deras kolleger i Sverige och Danmark, både be Gud bevara oss för samma välsignelse och äro villigt redo att i den mån, det kan vara oss möjligt och med klok taktik förenligt, giva vårt stöd åt det norska fackets strävan till näringsfrihet igen.

På tal om det danska koncessionssystemet och den norska kommunaliseringen är det att märka, att båda spelat en roll för svensk bioflagstiftning, visserligen icke i realitet, men desto mera som önskemål, ehuru naturligtvis icke från fackets sida. Särskilt har koncessionssystemet ofta hos oss framhållits såsom något högeligen önskvärt, och man har då räknat med, att på den vägen skulle uppnås för det första en stark begränsning av bioflagernas antal och för det andra en kvalitetsgaranti beträffande rättighetsinnehav-

varna. Det skulle med andra ord vara meningen, att särskilt framstående pedagoger eller därmed jämförligt folk skulle få monopoli på utövandet av biografverksamhet, och därmed skulle biografförevisningarna förvandlas till de skollektioner, som för en del besynnerligt beskaffat folk stå såsom idealet i förströelseväg. I ett av vår Folkskoleöverstyrelse nyligen avgivet betränkande angående »behovet av åtgärder mot de missförhållanden, som det offentliga biografväsendets utveckling i uppfostringshänseende medfört» — bakom vilket betränkande ligger ungefär tre års sorgfälligt begrundande — rekommenderas bland annat koncessionstanken såsom föremål för den utredning, som i allmänhet är pricken över i't i ett svenskt myndighetsbetränkande. Det är icke uteslutet att en officiell utredning av biografförhållanden kommer till stånd, och att då även koncessionstanken kommer under övervägande. Man hoppas ju att, om utredningen blir saklig, resultatet skall bliva på denna punkt negativt, men i den mån utredningen kan komma att sträcka sig till inhämtande av erfarenheter från Danmark, har det svenska facket anledning till tacksamhet mot sina danska kolleger, om de sanningenligt framhålla såsom koncessionssystemets största förtjänst, att det väsentligen befriar koncessionanten från den omtanke om repertoaren, lokalen och affärens skötsel i övrigt till publikens bästa, varmed det fria

konkurrenssystemet belastar den svenske näringsidkaren.

Det enda egentliga intrång i driftshänseende, lagstiftningen hos oss gjort i biografernas näringsfrihet, är den nöjesskatt, som inträder nu den 1 oktober. Visserligen är den så lagd, att den skall träffa publiken och icke biografen, men ett litet intrång blir den väl i alla fall. I Danmark och Norge har man ju äldre erfarenhet av slikt. Vi motse emellertid skatten här utan starkare oro. Vissa fördelar erbjuder den t. o. m. Det är tänkbart, att man blir mindre benägen hädanefter än exempelvis under spanska epidemien att stänga nöjesanstalterna, då man därmed tilltapper en kommunal inkomstkälla. Likaså blir man kanske mindre lysten på ljus- och kolrestriktioner från kommunalt håll av samma anledning. Det ledsammaste med nöjesskatten ur biografsynpunkt är den skarpare procentsatsen och den argumentering, som anförts för densamma, då man ville göra gällande, att »enligt sakens natur» biografen stode på »ett lägre estetiskt plan» än teatern.

Om kommunalisering har det varit mindre tal hos oss. Tid efter annan ha nog förslag skymtat om kommunala mönsterbiografer, men något kommunalt monopol har knappast varit allvarligt påtänkt. I en motion vid årets riksdag ingår dock biografens kommunalisering eller socialisering såsom alternativ för undanrödjande av de våldsamt utmålade fa-

ror, som enligt motionärerna hotade det upp-
växande Sverige med sedlig undergång. Motionen utgick från frikyrkligt håll, närmast att jämföra med den danska Indremissionen, och vann icke framgång i riksdagen. Man får nog vara beredd på, att förslaget tämligen regelbundet återvänder, men vi anse oss dock här i landet ha grundat hopp om att kunna tillbakaslå dylika anlopp, vilkas framgång innebure död åt den unga men lovande svenska filmindustrien, och biograf- och filmnäringsringen torde hos oss ha minst lika långvariga livsutsikter som varje annan fri näring. De socialiseringstrevare, som skjutits fram av det socialistiska samhällets förelöpare, ha hittills icke riktat sig mot vårt håll, utan i första hand mot sådan ekonomisk drift, som exploaterar naturtillgångar och nödvändighetsartiklar. Emellertid äro vi tacksamma för alla de faktiska belägg på biografkommunaliseringens olägenheter, som kunna vara att hämta från det norska experimentet, och våra kolleger i Norge ha naturligtvis blicken skärpt för dessa förhållanden. Av samarbetet med dem vänta vi oss därför mycken hjälp i händelse av behov på just denna punkt.

Till lagstiftningsförhållandena skulle i viss mening kunna räknas de mångahanda bestämmelser, som tillämpas i fråga om biograflokalernas anordning och utrustning med hänsyn till hygien, brandsäkerhet och mera sådant. Emellertid är förhållandet det, att

inga sådana bestämmelser ännu blivit lagfästa, vilket måhända är en brist, då fordringarna stundom kunna vara tämligen godtyckliga. I stort sett kan man dock tala om en någorlunda enhetlig praxis, och olägenheterna ha i allmänhet icke varit oöverkomliga. På sistone har från brandmannahåll gjorts mycket energiska framställningar om högst drakoniska lagbestämmelser rörande förvaring och transporter av film (som jämfärligt med explosiv vara). Naturligtvis ha fackets intresserade organisationer ställt sig på sin vakt, och man bör kunna vänta, att bestämmelserna reduceras till någorlunda rimliga proportioner, innan de bli gällande lag. Redan som det nu är torde skyddsåtgärderna vara fullt tillräckliga, vilket kanske belyses bäst av det kuriösa förhållandet, att om en teater, som med sitt rampljus, sina kulisser och andra eldfarligheter i scenpartiet brukar anses innebära en särskilt hög grad av eldsväderisk, någon gång begagnar sig av filmförevisning och sålunda råkar in under de strängare biografreglerna, eldfaran, som ju är fullkomligt lokaliserad och isolerad i maskinrummet bakom teatern, betraktas som stegrad därigenom att en praktiskt taget temperaturlös bild projicieras mot ridån! Jag förbigår emellertid dessa praktiskt-tekniska reglementen för att icke råka in i ett virrvarr av detaljer, då det mera bör vara fråga nu om

de principiella och ideella sidorna av biografлагstiftningen.

Om denna lagstiftning i näringshänseende alltså karaktäriseras av en ganska obesuren frihet, är den i ett annat hänseende kännetecknad av stark åtstramning. Jag nämnde nyss, att enligt den gamla polisförordningen bildförelisningar stridande mot sedlighet och allmän ordning kunde och skulle av ordningsmakten inhiberas. Ur denna bestämmelse framväxte, när biografen började få starkare utbredning och samtidigt affischerade åtskilliga ungdomliga olater, ett faktiskt poliscensursystem. Detta åter ådagalade mycket snart sin olämplighet och sin inkompetens. Allmänheten kände intet förtroende för detsamma, och filmägare såväl som biografägare hade många olägenheter att utstå på grund av den nästan obegränsade variationen i stadsfiskalsuppfattningarna av vad som borde och inte borde kunna visas. Ööverträffad på sitt område står kanske stadsfiskalen i en stad, som obönhörligt förbjöd Lehmannbilder, i vilka förekom porslinskrossning, emedan han ansåg, att stadens pigor kunde lära sig den konsten tillräckligt bra på egen hand utan herr Lehmanns tillskyndelse. Ännu åtskilliga år efter statscensurens införande såg man till sin häpnad ett exempel på poliscensur, då polismästaren i Karlskrona för ett par år sedan på uppmaning av några kvinnliga bekanta försökte inhibera en tillåten film och, vad än-

nu oklokare var, sedermera sökte legitimera denna sin åtgärd inför Justitieombudsmanen, vilket emellertid resulterade i en av de remarkablaste bakläxor, som man kan erinra sig från senare tid.

Allt nog, vi ha sedan 8 år en enhetlig och central statlig förhandsgranskning av biografernas förevisningsmaterial, som säkerställer biografägaren mot rättslig efterräkning för förevisande i behörig ordning av behörigen godkänd film. Den utgör dessutom för honom ett skydd emot de många anmärkningar från bigotta och sippa kretsar, som i vårt land ha så lätt att icke blott göra sig hörda, utan stundom t. o. m. vinna gehör. Ur denna och förut angivna synpunkt hälsades statscensuren vid sin tillkomst välkommen av facket, men helt naturligt är, att åtskilliga missljud och slitningar mellan censur och fack icke kunnat undgås, så mycket mera som den svenska censuren från början lagt en exceptionellt sträng måttstock på filmerna.

Från allra första början kan man nog säga, att censuren inriktades efter pedagogistiska linjer, och det skulle troligen icke ha gått väl i längden, om dessa fått förbli alldeles orubade. Det må vara mig tillåtet att vittna här om, då jag haft uppgiften att söka få fram en mera allmänmänsklig balans emellan de mest extrema synpunkterna och den helt och hållet otyglade frihetskänslan. Att denna medel-

väg icke i varje enskilt fall bland tusental kan dragas utan något mänskligt felsteg åt den ena eller andra sidan är rimligt, ehuru det naturligtvis kan vara svårt t. ex. för den av ett förbud träffade att alltid besinna detta. Vi ha ju klagovägen öppen, som hos oss leder från censuren direkt till konseljen, och det står var och en fritt att begagna den. Den har ju också i några fall begagnats, ehuru beklagligtvis hittills i regel på det sättet, att klagomålen förbundits med angrepp och »anmälningar» mot vederbörande censorer, varom kan sägas, att de a priori så gott som utslutit ändring av påtalade censurutslag, även om prövningen av något enstaka fall eljest kunde tänkas ha givit annat resultat. På min tid i censuren har jag i många fall uttryckt direkt önskan om överklagande av censurutslag i särskilda gränsfall — under förutsättning naturligtvis, att överklagandet lades på rent saklig grund — och jag utgår ifrån, att man fortfarande betraktar saken på samma sätt i censurinstitutionen, där man förvisso i många fall skulle kunna hysa önskan att ha verkliga prejudikat att stödja sig på. För min del skulle jag inte ett ögonblick tveka att gå till kungs med ett utslag av min vän och efterträdare, doktor Bjurman, och jag är fullt på det klara med, att vi skulle kunna utan inblandande av ovidkommande personligheter diskutera fallets principiella sidor inför högsta instans för att i sinom tid var på sitt

håll få ett avgörande ord med giltighet för kanhända en hel serie av nya fall, och jag hoppas, att denna procedur skulle kunna försiggå utan att i ringaste mån rubba det goda förhållandet mellan herr Bjurman och mig.

Den antydda gyllene medelvägen mellan en ofantlig mängd av varandra korsande anspråk, som censuren har att vandra, är naturligtvis icke endast utstakad av en enskild persons eller en kollegial institutions vilja eller omdöme. Den omgärdas ju i första hand av lagens bokstav, men huru pass föga definierande denna är, framgår bäst därav, att vår censurparagraf, som är den äldsta av de tre ländernas, blivit i det närmaste kopierad i motsvarande danska och norska förordningar, men att icke desto mindre praxis på de olika hållen ställer sig ytterst olika. Svenska och norska censurerna stå varandra avgjort närmast och skulle säkerligen komma varandra ännu närmare, om den norska biografieförordningen som vår hade åldersgräns. Danska förordningen har som bekant åldersgräns vid 16 år, ehuru det vill synas, som om denna åldersgräns spelade synnerligt liten roll i praktiken. Den danska censuren lär ju undantaga ungefär 1 % av materialet, och resten blir efter justerande klipp så gott som undantagslöst »rött», under det att svenska censuren förbjuder genomsnittligt ungefär 10 % och av det inspelade materialet gör ungefär

50 % »gult». En följd härav är bland annat det för filmmän allmänt bekanta förhållandet, att vid partiköp av amerikanska filmer gärna beviljas en högre »censurriskprocent» för Sverige än för Danmark, ja icke *en* procent utan i regel tio. Varje censur har naturligtvis kommit till sina tillämpade riktlinjer under mer eller mindre medveten påverkan av det nationella genomsnittsomdöme, vars exekutor censuren är och bör vara långt mera än en exekutor för personliga tycken. Den olikhet, som avspeglar sig i censurpraxis de tre nordiska länderna emellan, bottnar sålunda i en differentiering av nationalkynnen, som icke kan tänkas helt och hållet utjämnad. Någon grad av sammanjämkning vore dock kanske både möjlig och nyttig. Tydligt är emellertid, att kraven på sträng censur äro starkast i Sverige, där också kraven blivit uppfyllda, ehuru långt ifrån i sådan grad, som man på de mest extrema hållen önskat. Lika tydligt är emellertid också, att den stränga censuren icke hämmat biografutvecklingen, utan kanske, ja säkerligen i ganska avsevärd grad, utgjort ett villkor för densamma. Det har i vårt land varit först genom den statliga censuren, och en någorlunda sträng sådan, som film och biograf vunnit vad jag skulle vilja kalla medborgerligt förtroende, och detta medborgerliga förtroende har för facket varit ett oundgängligt, men också ett mycket vinstgivande kapital. Uteslutet är ju

icke, att en något strängare censur, låt oss säga i Danmark, skulle ha tillförsäkrat sitt lands biografväsen ett mera allmänt förtroende, särskilt från de mest kultiverade samhällslagrens sida, än det hittills kunnat glädja sig åt, och att detta skulle blivit en kraftig sporre till stegrad biografutveckling. Det är heller icke uteslutet, att den svenska censurens relativa stränghet haft en andel i den svenska filmindustriens omläggning till en högre standard. Rättare sagt, jag *vet* och *har erkännande på*, att censuren haft denna inverkan. Och kanske kan man omvänt draga en sådan slutsats som den, att möjligen den danska filmindustrien, som en gång såg så lovande ut, skulle ha slagit in på de vägar, som den nyare svenska filmindustrien funnit så lyckliga, om den hemma på sin egen marknad drabbats av lika stark gallring som den mött här i Sverige. Detta är nu min synpunkt på dessa saker, men det är ingalunda min avsikt att över det danska filmfacket nedbedja en färla, som det kanske inte längtar efter eller ser sig betjänt utav. Kanhända har var och en det bäst på sitt håll med sina förhållanden, sådana de nu gestaltat sig, och i så fall lära mina randanmärkningar här icke göra mycket till eller ifrån. Men vid en jämförelse av biografutveckling och lagstiftning i de nordiska länderna är det omöjligt att alldeles komma förbi de skillnader, som här vidrörts

För att ändå icke bli missförstådd måste

jag bekänna, att jag knappast skulle önska den svenska censuren *ännu* strängare än den är. I och för sig skulle jag till och med kunna önska dem mindre sträng, och det är endast hänsynen till rådande opinionsförhållanden och till det ännu icke i allmänna medvetandet tillräckligt insmälta *begreppet* biograf, som göra, att man måste önska den för Sveriges del tills vidare sådan den nu är. En gång i tiden kommer väl den dag, då censur på biograf blir en lika påtaglig absurditet som censur skulle vara nu på litteratur eller press. Men vi äro ännu icke där, och detta beror just på att filmen som sagt ännu icke hunnit som konst- och förströelseform tränga in i allmänna medvetandet på samma sätt som de äldre kulturförteelserna. Det beror dessutom därpå, att filmen gjort sin entré som ett mycket utpräglat demokratiskt förströelsemedel och i första hand lagt an på de mindre kultiverade lagren och deras behov av starkare retningsmedel, vilket emellertid visat sig vara ett begynnelse- och övergångsstadium, som filmen själv genom sin egen utveckling till bättre överensstämmelse med odlad smak gör allt vad den kan för att förkorta. De, som pocka på full frihet för filmen såväl som för andra konst- och kulturföreteelser, göra det med teoretiskt berättigande, men de göra det icke sällan från oriktig utgångspunkt, då de göra anspråk på att få utveckla samma olater som andra förströelseanstalter. »Man äger ej

snille för det man är galen», säger en svensk skald; man blir inte jämbördig med litteraturen därigenom att man förskaffar sig rätt att obehindrat omsätta i bilder kolportagelitteraturens ogräs, man blir inte jämbördig med teatern genom att otyglat balansera på revyernas yttersta skabrositetgräns, man jämställer sig inte med pressen genom att skapa motsvarighet i bild till skandaltidningarna på det tolerablas yttersta kant. Med andra ord, filmen skall ha hunnit till den erkända ståndpunkt, då dess eventuella förlöpnigar bli betraktade såsom dess *avart* och icke såsom dess *art*, innan man utan risk kan vilja ha önskemålet förverkligat att få den yttre tukten helt ersatt med självtukt. Exemplet från Tyskland just nu, där en sträng censur plötsligt bortfallit — med resultat som vi säkerligen alla hört omförmälas om också i något överdriven form — synes mig bekräfta detta. Till vårt eget skydd måste vi säkerligen ännu länge önska en auktoritativ och målmedveten censurs bestånd, ty om vi också ville smickra oss själva med den självtilliten, att *vi* nog skulle kunna hålla filmens nivå uppe, kunna vi ju alltid vara förvissade om, att *andra* skulle gripa in i utkanterna och blamera det verkliga filmfacket. Eller hur?

För att nu återknyta till den svenska biografagens kärnpunkt, så är givetvis censuren och dennas nuvarande tvådelning med 15 årsgräns mellan äldre och yngre det centrala i

densamma. Bland de många opinionsriktningar, som ställa sina anspråk på film och biograf, har ingen gjort sig gällande med större kraft än den pedagogiska. I sina extremaste former har denna, det kunna vi vara överens om, skjutit över målet. Det är enbart löjligt, då man på biografen ställer anspråk på, att den skall vara i första hand undervisande och fostrande — lika löjligt som det vore, att t. ex. av en illustrerad tidning fordra, att den skall företrädesvis vara lärobok i algebra. Att likväl den pedagogiska opinionen kunnat vinna så pass allmänt gehör, som den vunnit, beror därpå, att ungdomens speciella fostrare givetvis kräva särskild respekt, när det gäller ungdomens skydd. Det har därför varit en lycka för biografen att kunna avväpna kritiken med hänvisning till åldersgränsen och förevisningsmaterialets uppdelning. De svenska biograferna ha till och med gått längre än de varit lagligen förpliktade för att avväpna nämnda kritik. De ha sålunda inskränkt de speciella barnförevisningarnas *antal* och *giltigheten av barnbiljetter till nedsatt pris*, för att få slut på talet om »biografspring» och om frestelser till oärlighet och dylikt tal, som förekommit här som annorstädes och kanske här mera än annorstädes. Emellertid har man kunnat konstatera, samtidigt med att klagoljuden verkligen i stor utsträckning domnat bort, en viss benägenhet hos den pedagogiska opinionen att utsträcka sitt måls-

manskap även till äldre grupper, ovanför den barngräns, 15 år, som sammanfallit med den obligatoriska skolpliktens utgång. Det behöver ju heller inte spillas många ord på, att åtskilliga bärande skäl mycket väl kunna åberopas för ett särskilt ungdomsskydd vid sidan av barnskyddet, och man har verkligen hunnit därhän i vårt fack, att man på allvar reflekterar över, huruvida icke här kunde vara skäl att gå den pedagogiska opinionen tillmötes för att som kompensation vinna större självständighet och rörelsefrihet för film och biograf med hänsyn till de mogna åldersklasserna. Jag har tidigare åberopat det aktuella utlåtande i biograffrågan av Folkskoleöverstyrelsen, vars centralpunkter ligga just på detta plan. Problemet gäller att finna en sådan uppdelning av filmerna, att dessa i stort sett icke behöva innebära fara för åskådarnas moral, och sådana gränser äro ju icke lätta att schematiskt uppdraga. Överstyrelsen tänker sig i första hand en uppdelning av filmerna i 3 grupper. Man skulle först avgränsa de egentliga barnen i en grupp, varefter brytningsåldern, 14 till och med 17 år, skulle bilda en andra grupp, och slutligen från och med 18 år en tredje grupp. Man sätter till och med ifråga, om icke den högre gränsen borde gå vid 19 år. »Rent teoretiskt sett torde nog en sådan tredelning vara problemets mest rationella lösning», säger Överstyrelsen och uttalar sig för att detta

förslag »tages under allvarligt övervägande». Emellertid kan icke Överstyrelsen bortse ifrån, att praktiska svårigheter såväl från censorernas sida som ifråga om kontrollen kunna möta genomförandet av den 3-delade censuren, och uttalar därför som sin mening, att i fall den 3-delade censuren ej kan genomföras »den nuvarande åldersgränsen må höjas från 15 till 17 eller åtminstone 16 år». Denna Överstyrelsens kontenta sammanfaller på pricken med kontentan av en tjänstepromemoria, som jag avfattade vid min avgång från censuren rörande den ställning, som enligt mitt förmenande Statens biografbyrå borde intaga till den sedan länge aktuella barngränsfrågan. För egen del har jag även tidigare på försök framkastat tanken på »det blå kortet», d. v. s. en tredje censurgrupp, och jag lutar än i dag åt den meningen, att denna etapp måste upprättas på vägen till biografens jämlikhet med de andra kulturförströelserna, när det gäller vuxet folk. Jag bortser alls icke från de praktiska svårigheter, som genomförandet kunde draga med sig, och jag är icke heller nu beredd att försöka ge något råd, hur facket rättast bör för närvarande ställa sig till saken. Då jag emellertid för kort tid sedan hade tillfälle att i en av fackorganisationerna här närmare utveckla denna fråga i ett föredrag, varpå följde en livlig och mångsidig diskussion, var det överraskande att finna, huru pass avgjort man tycktes teoretiskt acceptera riktig-

heten av 3-delningslösningen. Att man var mera osäker på den praktiska lämpligheten av dess genomförande, är ganska naturligt, men det förbisågs icke, att påtagliga fördelar vinkade vid sidan av eventuella nackdelar. Den stora huvudsynpunkten på denna fråga är för mig den, att på denna väg biografen skulle, såsom redan flere gånger framhållits, kunna tillerkännas samma rörelsefrihet *inom den goda smakens* och den *konstnärliga haltens* gränslinjer som de äldre kulturförströelserna, och att därigenom filmens fält både litterärt och ekonomiskt kunde vidgas. Samtidigt skulle de bekymrade rösterna från deras sida, som med eller utan uppdrag göra sig till skyddsänglar för andras moral, undanryckas sitt stöd och hänvisas att begränsa sig till icke självansvariga åldersgrupper. Möjligt är, att en övergång till ett sådant nytt system kräver omläggningar ifråga om filmens exploatering och ifråga om enskilda biografers drift, som kunna ha ekonomiskt ingripande räckvidd, i enstaka fall ödesdiger räckvidd, och det är detta som gör det så vanskligt att ur rent facklig synpunkt taga bestämd ståndpunkt till problemet. Men av samma skäl är det onekligen av vikt, att facket självt, och främst då dess mest framskjutna och tongivande medlemmar, göra sig förtrogna med problemet och skärskåda det från dess alla sidor, och ur sådan synpunkt har det tyckts mig vara

av intresse att även vid detta tillfälle föra saken på tal.

Jag har härmed försökt angiva grunddragen i den svenska lagstiftningen på biografområdet med påpekande av dess båda huvudlinjer, nämligen *näringsfriheten i ekonomiskt hänseende* och de tämligen *skarpa restriktionerna ifråga om censur* och framför allt censurpraxis. Samtidigt har jag försökt antyda aktuella tendenser till lagstiftningens vidare utveckling eller till dess påverkan i nya riktningar — allt naturligtvis utan att kunna tillnärmelsevis uttömmande medtaga alla detaljer. Jag har emellertid försökt lägga framställningen så, att den skulle kunna ge en eller annan uppslagsända för diskussion. Där jag nu på många punkter nödgats fatta mig synnerligen kort, kan det möjligen bli tillfälle, om någon så önskar, att återkomma med fulligare framställningar.

EFTERSKRIFT.

I de långvariga och givande diskussioner, som följde efter detta föredrag, förekommo inlägg från danskt håll till framhållande av koncessionssystemets ekonomiska fördelar, behaget för Danmark av dess friare censur m. m. Från norskt håll framhölls med största eftertryck monopolsystemets olägenheter för biografutvecklingen och dess förkvävande av en nationell filmindustri. Kommunaliseringen i Norge hade en enda försvarare, den socialdemokratiska norska censorn fru *Fernanda Nissen*, som emellertid i ett mycket uppmärksammat slutanförande indirekt gav den mest eklatanta bekräftelse åt den fria näringens betydelse som förutsättning för högklassig nationell film och biograf. Hennes ord, som i hög grad förtjäna att räddas undan glömskan, fingo i denna del följande lydelse:

"Jag var i går på en stor biograf här i Stockholm, och jag måste säga att jag gick därifrån alldeles överväldigad av det intryck jag fått av den svenska filmens och biografens höga ståndpunkt. Den svenska filmen har gjort till sin uppgift att återge den svenska naturen. På mig verkade det som en svensk fosterlandssång i bilder. I Norge ha vi inte en enda verkligt fin biograflokal och inte en enda filminspelningsfirma av betydelsehet — — — Jag skulle önska att vi i Norge kunde gå i den svenska filmens fotspår."

GENERAL INSTRUCTIONS

The following instructions are to be observed by all persons engaged in the work of the office. They are intended to secure uniformity and efficiency in the execution of the duties assigned to each person, and to prevent any delay or confusion in the transaction of business.

1. All persons engaged in the work of the office should be punctual in the performance of their duties, and should be ready to commence their work at the hour appointed.

2. All persons engaged in the work of the office should be attentive and diligent in the execution of their duties, and should not be absent from their work without leave.

3. All persons engaged in the work of the office should be respectful and courteous in their conduct towards their superiors and colleagues, and should not engage in any conversation or conduct which may be considered as disrespectful or unbecoming.

4. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office property, and should not allow any part of it to be lost, damaged, or misapplied.

5. All persons engaged in the work of the office should be careful in the preservation of the office records, and should not allow any part of them to be lost, damaged, or destroyed.

6. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office funds, and should not allow any part of them to be misapplied.

7. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office time, and should not allow any part of it to be wasted.

8. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office facilities, and should not allow any part of them to be abused.

9. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office equipment, and should not allow any part of it to be damaged or lost.

10. All persons engaged in the work of the office should be careful in the use of the office supplies, and should not allow any part of them to be wasted.

www.books2ebooks.eu